

Vantaan kaupungin lausunto Uudenmaan ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelmasta

Johdanto

Lausuntopyynnön diaarinumero: 501/07.00.04.00.02/2025

Uudenmaan liitto on pyytänyt Vantaan kaupungilta lausuntoa Uudenmaan ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelman luonnoksesta. Lausunto tulee antaa viimeistään 27.11.2025. Luonnos on saatavilla [Lausuntopalvelusta](#).

Ilmastomuutoksen hillintä ja ilmastomuutokseen sopeutumisen edistäminen ovat aluekehityslain (756/2021) mukaan osa alueellista kehittämistä ja maakunnan liittojen tehtäviä. Uudenmaan liitto sitoutui Uusimaa-ohjelmassa 2022–2025 laatimaan ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelman, joka on toteutettu Uudenmaan liiton EAKR-rahoitteisella Visiona ilmastokestävä Uusimaa VILKKU-hankkeella. Työn taustalla on vuoden 2025 alussa valmistunut Uudenmaan ilmatorisken ja haavoittuvuustarkastelu, joka tarjoaa tietopohjan maakunnan keskeisistä ilmatoriskeistä ja haavoittuvuuksista.

Uudenmaan ensimmäinen alueellinen ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelman luonnos on laadittu yhteistyössä alueen kuntien, viranomaisten, tutkimuslaitosten ja sidosryhmien kanssa vuonna 2025. Suunnitelmassa on tunnistettu kehityskohteita ja tarvittavia toimia Uudenmaan alueen merkittävimmiksi tunnistettuihin ilmatoriskeihin sopeutumiseksi tai niihin varautumiseksi. Sopeutumistoimia on tunnistettu teemoittain ja niissä korostetaan monihyötyisyyttä eli ratkaisuja, jotka samanaikaisesti vahvistavat alueen ilmastokestävyyttä, luonnon monimuotoisuutta, huoltovarmuutta ja asukkaiden hyvinvointia.

Vantaan kaupungin resurssiviisauden tiekartassa on tavoitteita ja toimenpiteitä, joilla sopeudutaan ja varaudutaan ilmastomuutoksen aiheuttamaan vähittäiseen ilmaston lämpenemiseen sekä sen aiheuttamiin sään ääri-ilmiöihin. Tavoitteena on, että Vantaata suunnitellaan, rakennetaan ja ylläpidetään ilmaston vaatimukset huomioiden.

Vantaan kaupunki lausuu Uudenmaan ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelman luonnoksesta seuraavaa:

On huomionarvoista, että suunnitelmassa tarkastellaan ilmastomuutokseen sopeutumista monista näkökulmista ja otetaan sopeutuminen osaksi laajempaa alueellista ennakointityötä.

Ilmastokestävä yhteiskunta on samalla huoltovarma, turvallinen, hyvinvoiva ja innovoiva sekä kustannustehokas yhteiskunta. Tästä kertoo myös se, että suunnitelman läpileikkaaviksi periaatteiksi on nostettu kokonaisturvallisuus ja oikeudenmukaisuus.

Luonnoksessa tulee hyvin ilmi se, että sopeutumissuunnitelma tukee maakunnan visiota ympäristöviisaasta, kestävästä ja vetovoimaisesta alueesta. Luonnos toimii viitekehyksenä ja yhteistyöalustana, jonka avulla sopeutumisen näkökulma voidaan integroida osaksi esimerkiksi maankäytön, infrastruktuurin, elinkeinojen ja hyvinvoinnin kehittämistä.

Luonnoksen teemat eli liikenne, logistiikka ja elinkeinot, luonto, luonnonvaratalous (maa- ja metsätalous) ja kulttuuriympäristöt, rakennettu ympäristö ja infrastruktuuri (energia ja vesihuolto), sekä väestö ja terveys ovat kaikki olennaisia maakunnan ilmastonmuutokseen sopeutumisen kannalta.

Luonnoksessa on kuvattu Uudenmaan liiton rooli ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. Liitto toimii maakunnallisena koordinoijana, strategisena kehittäjänä ja yhteistyön rakentajana. Liiton tärkeinä välineinä on muun muassa maakuntakaavoitus, EU-rahoituksen ohjaaminen sekä edunvalvonta kansallisessa ja EU-tason päätöksenteossa.

Näihin liiton välineisiin ja rooleihin kytkeytyy Vantaan kaupungin suurin huoli sopeutumissuunnitelman rakenteen ja toimeenpanon suhteen. Suunnitelma koostuu erittäin kattavista ja monipuolisista toimintalinjauksista, jotka pääosin tukevat Vantaan kaupungin ilmastonmuutokseen sopeutumisen tarpeita ja toimenpiteitä. Toimintalinjausten yhteydessä ei kuitenkaan ole selkeästi tuotu esiin sitä, että kenen toteutettavaksi ne on suunniteltu. Osa toimintalinjauksista on sellaisia, joita toimeenpannaan kunnissa ja kuntien ohjauskeinoilla, mutta vastuutusta ei selkeästi tuoda esiin.

Suunnitelman neljännessä luvussa, joka käsittelee jalkautusta ja seurantaan, todetaan, että sopeutumissuunnitelman päämääriä edistetään liiton tunnistettujen roolien kautta (maakuntakaavoitus, hankerahoitus ja edunvalvonta). Osa linjauksista on kuitenkin selkeästi sellaisia, joita ei voida toteuttaa liiton välinein. Tämä on ilmeinen ristiriita ja tärkeiden ja tarpeellisten toimenpidelinjausten toteuttaja jääkin suunnitelmassa epäselväksi. Suunnitelmassa tulisi siis selkeyttää sitä, miten liitto konkreettisesti tukee kuntia toimintalinjausten ja toimien toteuttamisessa liiton tunnistettujen roolien, esimerkiksi maakuntakaavoituksen, avulla sekä millä tavoin varmistetaan riittävät resurssit toimien toteutumiselle.

Luvussa neljä todetaan myös, että toimenpiteiden kustannukset ja vaikutusarviot olisi keskeistä tuoda näkyviksi ja esiin. Luonnoksessa mainitaan monessa kohtaa kuntien resurssien ja osaamisen varmistaminen ja vahvistaminen ja juuri tähän Vantaan kaupunkikin tarvitsee tukea. Olisi tärkeää saada tietoa sekä toimenpiteiden että ennen kaikkea toimimatta jättämisen kustannuksista. Kaupungit tarvitsevat tukea myös sidosryhmien yhteen kokoamiseen ja ennakoivien sopeutumis- ja varautumistilanteiden kokonaisvaltaiseen hallintaan. Kaupunkien olisi tärkeää ymmärtää ilmastonmuutoksen välillisiä vaikutuksia, esimerkiksi sitä, miten mahdolliset raaka-aineiden saatavuusongelmat vaikuttavat kaupunkien toimintoihin. Tukea tarvitaan myös ilmastonmuutokseen sopeutumisen tuomisessa mukaan tiiviimmin kaupungin strategiseen suunnitteluun ja päätöksentekoon. Juuri näissä teemoissa liitolla olisikin välineitä tukea kuntia, joten niihin liittyviä toimintalinjauksia olisi syytä tarkastella liiton roolien ja käytössä olevien välineiden näkökulmasta.

Luvussa neljä mainitaan myös, että Uudenmaan liitto vastaa toimintalinjausten toteutumisen seurannasta ja seurantatiedon keruusta, mutta epäselväksi jää, miten tämä seuranta toteutetaan tai miten toimenpiteitä toteutumista mittaroidaan.

Toimintalinjauksia voisi myös selkeyttää siten, että eri teemojen alla olevat linjaukset eivät sisältäisi päällekkäisyyksiä. Hyvänä esimerkkinä tästä on osaamisen ja yhteistyön vahvistaminen, joista löytyy toimintalinjauksia jokaisen teeman alta ja joiden pitäisikin liittyä kaikkiin teemoihin.

Toimintalinjaukset 1–6 keskittyvät liikenteeseen, logistiikkaan ja elinkeinoihin.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen on tärkeä teema liikennejärjestelmän ja liikkumisympäristön suunnittelussa. Turvalliset kävelyn ja pyöräliikenteen olosuhteet ja joukkoliikenteen toimivuus eri sääolosuhteissa on erittäin tärkeää erityisesti haavoittuville ryhmille, joten niiden priorisoiminen on sosiaalisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta keskeistä. Palvelujen saavutettavuuteen ja arjen välttämättömään liikkumiseen liittyvät toimet jäävät liian kevyesti käsitellyiksi. Keskeisimpien joukkoliikenteen reittien ja vaihtopaikkojen tulee olla toimivia kaikissa sääolosuhteissa, ja ne tulisi huomioida priorisoinneissa yhtä lailla kuin raskaalle liikenteelle keskeisimmät reitit.

Suunnitelma myös korostaa tieinfrastruktuurin kunnossapitoa, mutta siinä ei käsitellä keinoja vähentää henkilö- ja raskasta liikennettä, mikä vähentäisi myös kunnossapitotarvetta. Liitto voisi maakuntakaavoituksessa tukea kestäviä kulkumuotoja ja liikkumistarpeen vähentämistä pyrkimällä tiivistämään yhdyskuntarakennetta sen hajautumisen sijaan.

Toimintalinjaus seitsemän, jossa käsitellään sopeutumisen, luonnon ja kulttuuriarvojen huomioimista suunnittelussa ja päätöksenteossa, painotetaan laajojen luontoalueiden ja ekologisten verkostojen turvaamista, mutta tiivistyvien kaupunkien näkökulma, eli kaupunkipuut ja lähiluonnon ilmastokestävyys jää vähälle huomiolle.

Toimintalinjauksessa 13 otetaan annettuna energiankulutuksen kasvaminen tulevaisuudessa, mutta ei huomioida energiatehokkuuden parantamista, energian säästöä tai kulutusjouston mahdollisuuksia haavoittuvuuden vähentämisessä.

Suunnitelmassa voisi vahvemmin painottaa sitä, että pidemmällä aikavälillä on tärkeää vahvistaa omavaraisuutta ja vähentää riippuvuutta ulkopuolelta tulevasta panoksista muun muassa lisäämällä korjaamista, uudelleenkäyttöä, kiertotaloutta ja paikallisen uusiutuvan energian hyödyntämistä. Toimintalinjauksessa 41 tämä on tunnistettu, mutta toimi typistyy koskemaan lähinnä rakentamista.

VANTAAN KAUPUNGINHALLITUS